

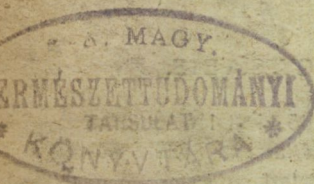

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS
EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

SZERKESZTI
MOLNÁR OSZKÁR

0303

BUDAPEST
KIADJA A TANÍTÓKÉPZŐINTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
1921.

A MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ — július és augusztus kivételével — megjelenik minden hónapban. Előfizetési díja egész évre 24 korona, félévre 12 korona. Egyesületi tagok a lapot tagsági díjuk fejében kapják, mely jelenleg évenként 12 K.

TARTALOM.

	Lap
Tanítóképzői pedagógia.	
<i>Kenyeres Elemér</i> : A francia tanítóképzők reformja	1
Kisebbségi közlemények.	
<i>Keszler Károly</i> : A középiskolák rendtartása	7
<i>Dr. Radnai Oszkár</i> : Riedl Frigyes	10
Egyesületi élet.	
—r.: Egyesületünk működése. — Gróf Apponyi Albert üdvözlése. — Egyesületünk üdvözlése a finneknek	12
Hírek, vegyesek.	
Státus- és fizetésrendezés. — Megbízások, kinevezések, személyi változások. — Képviselőink az ujjászervezett Orsz. Közokt. Tanácsban. — Az 1921. évi XXX. t. c. — Az új Tanterv. — Új áll. tanítóképző-int. Vácott — Halálozás	14

TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETE.

Irányító szerve a *választmány*, mely a nagy szünidő kivételével minden hónap második péntekjén d. u. fél 5 órakor az állami tanítónőképző-intézetben (VIII., Szentkirályi-utca 7.) rendes ülést tart.

Elnök: FARKAS SÁNDOR, kir. főigazgató (Budapest, VII., Damjanich-u. 28/A.

Főtitkár: KESZLER KÁROLY, áll. tanítóképző-int. tanár (Budapest, VII., Damjanich-utca 28/A). Az egyesületbe való belépés itt jelentendő. A főtitkár vezeti az adminisztrációt, hozzá kell fordulni minden egyesületi ügyben. A választmányban tartandó előadások, felolvasások is nála jelentendők.

Pénztáros: SZMETANA JÓZSEF, áll. tanítóképző-int. tanár (Budapest, I., Győri-utca 13.). A tagsági és előfizetési díjak ide küldendők. A reklamációk, lakásváltozások hozzá intézendők.

Szerkesztő: MOLNÁR OSZKÁR, áll. tanítónőképző-int. tanár (Budapest, I., Avar-utca 13-15. III., 7.). Kéziratok, ismertetésre szánt művek, cserepéldányok a szerkesztő nevére küldendők. Kéziratokat nem adunk vissza.

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

TANITÓKÉPZŐI PEDAGÓGIA.

A francia tanítóképzők reformja.

A francia tanítóképzők reformja 1920-ban készült el s 1923-ban lép életbe. A legelső, ami benne feltűnik, az, hogy szoros kapcsolatban van a tanítóképzői megelőző iskola, a felső népiskola reformjával. Bizonyos mértékben tehát már a felső népiskola, illetőleg ennek általános irányu szakja tekintettel van arra, hogy növendékeinek nagy része a tanítóképzőbe kerül. A tanítóképző azután alkalmazkodik azokhoz az ismeretekhez, amelyeket növendékei a felső népiskolából magukkal hoztak s óvakodik attól, hogy az érdeklődés rovására egyhangu ismétlésekbe bocsátkozzék.

Jellemző a francia tanítóképzők új tantervére az egészen átvonuló nagy szabadság, melynél fogva a képzők igazgatói és tanárai sok tekintetben belátásuk szerint választhatják meg és dolgozhatják föl a tanítás anyagát.

A reformban érvényesülő alapelvek és szempontok kitérnek, ha sorna vesszük azokat a tárgyakat, amelyekben az ujtás a legkifejezettebb.

A szaknevelés főtárgyából, a pedagógiából az első évben az általános nevelési elveket ismerik meg a növendékek, akik előtt nem idegen sem az iskolai élet, sem a tanítás. A képzőben csupán szerepük és perspektívájuk változott meg, amennyiben most már a katedráról látják az osztályt. De ez az új helyzet érdekli is őket. Az ideje is elérkezett, hogy a növendékek gondolkozzanak azokon az általános szabályokon, melyeknek alkalmazását mindennap tapasztalják. Ajánlatos azonban az általános pedagógia tanítását csak a 3. negyedévben megkezdeni, amikor a növendékeknek már lélektani ismereteik s gyakorló iskolai tapasztalataik is vannak.

A második év anyaga a speciális pedagógia, azaz az egyes tárgyak tanításának módszere. Ez folytatódik a 3. éven a pedagógiai megbeszéléseken. Az eljárás lehet az, hogy a tárgy tanítója (az igazgató, kinek kezében vannak az összes pedagógiai tárgyak) egy-egy gyakorló iskolai tanítást vesz kiinduló pontul s ezen mutatja ki, hogy miféle nehézségekkel találkozik a kezdő ember az illető tárgy tanításában. De választhat az igazgató más módot is az egyes népiskolai tárgyak tanítása egyszerű és fogas kérdéseinek megismertetésére. A második évre jelöli ki a tanterv az új- és jelenkori pedagógiai elmékedők műveinek olvasását, de részletes utbaigazítást nem ad, hanem az igazgatók belátására bizza még a szerzők és a művek megválasztását is.

Mikor a növendékek a 3. évfolyamba kerülnek, már többször át-tanulmányozták a gyakorlati erkölcstan legtöbb fejezetét. Csupán egy dolog ismeretlen előttük, amely pedig ezentul a legközvetlenebbül érdekli őket: hivatásukból folyó kötelezettségeik. Azért a harmadik év anyagául a tanító erkölcsi feladatának tárgyalását és az iskolai adminisztrációba való bevezetést írja elő a tanterv.

Ezekkel az elméleti tárgyakkal és a gyakorlati tanításokkal le is zárul a szorosabb értelemben vett szakképzés. A többi tárgyak, a franciák szerint, már az általános nevelést szolgálják.

Az általános nevelés körében a tanítóképző feladata elsősorban az, hogy elmélyítse azokat az ismereteket, amelyeket a növendékek maguktól hoznak. A növendékeket a valóság és az első kézből származó dokumentumok elé kell állítani. Az előadás és a könyv csak arra való, hogy a tanulóknak közvetlenül szerzett tapasztalatait és megállapításait összefoglalják. Anélkül, hogy a tudomány-csinálás illuziójában élneek, szükséges, hogy a növendékek maguk megismételjék a tudósok tapasztalatait és kutatásait, hogy ekként az igazság forrásából igyenek.

Az általános képzést szolgáló tárgyak anyaga maradt a régi, sőt kevesebb lett, úgy, hogy a volt könyvek egész jól használhatók. A tanterv nem más szavakat, hanem más tetteket kíván. A növendékek a könyvek helyett olvassanak a természetben s cselekedve tanuljanak.

Az általános nevelés körében foglal helyet az irodalmi oktatás, amelyhez tartozik a pszichológia, a szociológia, az erkölcstan, a francia nyelv és irodalom, az idegen nyelv, a történet és a földrajz.

A nevelésre alkalmazott pszichológia megfigyelésen és kísérleteken alapszik. Fölhasználja a tudat szolgáltatata adatokat, személyes emlékeket, életrajzokat, emlékiratokat és levelezéseket, de nagy mértékben alkalmazza a kísérleteket is. A gyakorló-iskoláknak oly laboratóriumoknak kell lenniök, amelyekben a növendéket minden szükséges megfigyelést, vizsgálatot és kísérletet végezhetnek a gyermeki lélek tiszteltben tartásából lakadó óvatossággal és teljes diszkrécióval. Az irányítást az igazgató végzi, mint a pszichológia tanítója.

Minden pszichológiai órán szólni kell a gyerekekről, mert az ő tökéletesítéséért történik a pszichológia tanulmányozása. A régi tanterv a pszichológiát, mint spekulatív tanulmányt elkülönítette a pszichológiai törvényeknek pedagógiai alkalmazásától, de ajánlotta, hogy a tanárok az oktatásban a két részt összekapcsolják. Az új tanterv a tények és törvények mellett mindjárt jelzi a belőlük következő nevelési elveket és szabályokat. A pszichológia tanárának nem szabad látását gyakorlati szempontok által megzavartatnia, hanem tiszta szemű tudósnek kell lennie, de midőn a tényeket már egészen világosan és elfogulatlanul föltárta, kötelessége belőlük a nevelő eljárásra nézve minden hasznos következményt levonni.

A tantervbe új fejezetként került a figyelem és a jövő elképzelése. Míg a pszichológiák aránylag sokat foglalkoznak az emlékezettel, addig az előrelátást, a jövőbe nézést mellőzik. Pedig a cselekvő ember inkább a jövőbe néz és sokkal többet él a jövőben, mint a múltban. Még mikor a múlt hatása alatt cselekszik is, nem a múlt, hanem a jövő

van előtte. Az új tanterv a réginél is nagyobb mértékben elhagyja a pszichológiában lemerülő metafizikai problémákat.

Igy a szabadság kérdése csak a 3. évfolyamon fordul elő. Hangsúlyozza továbbá a tanterv konkrét jellegét azoknak a kérdéseknek, amelyeket igen gyakran, tisztán logikai szempontból tárgyalnak. Nincs szükségük a növendékeknek pl. az ítélet és következtetés skolasztikus osztályozásaira, sem a helyes gondolkodás formális szabályaira. Ezekkel szemben azt kell vizsgálni, hogy tényleg mikép keletkeznek gondolataink, ítéleteink, hogy miféle okok készítetnek bennünket valamit állítani, tagadni vagy kétségbe vonni, hogy milyen hibákat követhetünk el, midőn ítélünk és következtetünk s hogy ezen hibák elkerülésére miféle eszközök állanak rendelkezésünkre.

Új tárgy a képzőben a szociológia. Tanításának módszere a természettudományi módszer. A szociológia tanítója azonban nem szorítkozik a jelenségek pusztán leírására, hanem igyekszik magyarázni, kifejtve a tényeket és rámutatva az őket összekötő szabályszerű kapcsolatokra. Mivel a szociológia kiterjeszti tekintetét minden társadalomra, a legegyszerűbbre és a legmagasabban állóra, a legkezdetlegesebbre és a legdifferenciáltabbra egyaránt, széles látókört tár a növendékek elé. A társadalmak összehasonlító történet egyik fejének vehetjük, mely épp oly átfogó gondolatokat sugalmazhat, mint az élő szervek összehasonlító tana. Némelyek attól tartanak, hogy ez az összehasonlítás bizonyos lelki szkepticizmust fejleszt ki, olyat, amely mindent megbocsát, mivel az idők folyamán a legellentétebb szokásokat is szentnek tartották. Az ilyen gondolkodás azonban csak abban a korban támadhatott, midőn ismerték ugyan az emberi szokások és erkölcsök különféle változatait, de még nem tudták keletkezésük, átalakulásuk és eltűnésük okait, abban az időben, mikor a szociológia tudománya még nem született meg. A szociológiának épp úgy megvannak a törvényei, mint más tudománynak s ezek a törvények mutatják, hogy az erkölcsök nem egyéni szeszélyek kénye-kedve szerint fejlődnek; hogy bár minden megmagyarázható, de azért nem minden egyformán jó. A társadalmi tények objektív tanulmányozása értékük fölismérésére ösztönöz s nem nevel erkölcsi közömbösségre, hanem az erkölcsi cselekvések alapos értéklését mozdítja elő.

A tanterv, mely nagy szabadságot biztosít a szociológia tanítójának (az igazgatónak), a sorrendben előre teszi a gazdasági szociológiát, nem azért, mert a történelmi materializmus álláspontjain áll, hanem azért, mert a természetes vagy mesterséges társadalmak és társaságok arra szolgálván, hogy az embereknek alkalmat adjanak vágyaik kielégítésére, a társadalmakat azon célok szerint kell osztályozni, amelyek elérésére törekszenek. A tanulmányozandó társadalmak rendje ugyanaz, ami az emberi szükségleteké s az alacsonyabb rendűtől a nemesebb felé, a szervezeti szükségletektől az értelmi törekvések felé halad.

Ami a tudományok s az erkölcsstan módszereit és alapelveit illeti, amelyek szintén feldolgozandók, az 1905-i tanterv csak a matematikai tudományok módszereinek ismertetését írja elő, az 1920-as tanterv már a fizikai, természetrajzi és erkölcsstani tudományok módszereit is felöleli. A kísérleti módszer tanulmányozását, nehézségeinek látása ellensúlyozza a növen-

dékekben a dogmatizmusnak ama tulzásait, amelyeket a matematikai módszer kizárólagos ismerete fejleszthet ki bennök. A növendékek csak akkor válnak nyílteszű emberekké, ha bennök a matematikai gondolkozás kapcsolódik azzal a finom megkülönböztetésre képes gondolkozással, amelyet a természet- és erkölestudományi tanulmányok teremtenek meg. Ha látják, hogy milyen körülményes eljárással és óvatossággal mond ki egy természettudós vagy historikus valamely tételt, ha tudják, hogy mily sok összehasonlítás, mérés és igazolás kell, hogy egy majdnem bizonyos igazsághoz el lehessen jutni, akkor remélhető, hogy ők is és általuk tanítványaik is bizonyos intellektuális tartózkodáshoz fognak szokni, ami nem lesz hatástalan az ország erkölesi életére sem. Midőn azonban a tanár eléjük tárja a vizsgáldások nehézségeit s a bizonyosság halárait, egyuttal rá kell mutatni a már elért eredményekre s ezek jelentőségére is. A túlságos dogmatizmust kerülve, nem eshetik bele a tudományos szkepticizmusba.

A tudományok módszereit vagy az igazgató, vagy az egyes szaktanárok ismertetik meg, mindig a lehető legkonkrétebb módon.

Az erköles általános alapelveit az igazgató adja elő. Miután a növendékek már az első és második éven a lélektanban és a pszichológiában megismerték a pozitív erköles alapját alkotó tényeket s már gyerekkoruktól ismerik az erkölesi szabályokat, a 3. évben gondolkoznak az ismert tényeken és szabályokon az igazgató irányítása mellett. Ennek az eljárásnak sem skolasztikusnak, sem tudományoskodónak nem szabad lennie. A tanterv nem köti meg az igazgatók kezét. Természetesen fontos, hogy olyan morált tanítsanak, amilyent a növendékeknek majd tanitaniok kell, mert különben megrendítik az államban való bizalmukat. Az erkölestan tanítása iskolák szerint változhatik abban a mértékben, amilyen mértékben változhatnak az erkölestani és bölcsészeti doktrínák. Miként az anyagi valóság egy, bár a róla szóló tudományos elméletek eltérnek, miként a kritikusok egyhangulag elismerik valamely remekmű szépségét, de azért különböznek közös csodálatuk megokolásában: az erkölesi igazság is lényegében egy azok alatt a különböző formák alatt is, amelyeket a saját nézőpontjukból vizsgáló szellemek adnak neki.

Az irodalom tanítása már az első évben megkezdődik s tart a 3. éven át. Hetenként egy óra van olvasásra.

Minden évben heti 2 óra jut újkori francia szövegek magyarázására. Ez az irodalomban az, ami az eszközök kezelése a fizikában és a kémiában s a disszekció a természetrajzban: a növendékeket közvetlen érintkezésbe hozza a valósággal. Míg a természettudományokban ez a valóság egy természeti tárgy, itt valamely emberi mű; a módszer azonban, amellyel a kétféle tárgyat mindkét esetben megismerhetik, egy: minden közbeeső dolognak az elhárítása, hogy közvetlenül láthassák meg az igazságot vagy a szépséget.

Az írókat a tanárok az igazgatók ellenőrzése mellett szabadon választják meg. Az első évben a legkönnyebb művek kerülnek sorra. A második évben lépnek fel azok az írók, akikre a pszichológiában (Montesquieu: A törvények szelleme, Rousseau: Társadalmi szerződés), vagy a pedagógiában (Rebelais, Montaigne, Rousseau: Emil) támaszkodni lehet.

A harmadik évben azok az elvontabb munkák következnek, amelyek nagyobb irodalmi vagy bölcsészeti problémát tárgyalnak.

Fogalmazás 2 hetenként 1 órán van.

A nyelvtan szót a tanterv teljesen elhagyta s helyébe nyelvtanulmányt tett.

Idegen nyelv nem azért szerepel a képzőben, hogy a növendékek a társalgást elsajátítsák, hanem hogy az illető idegen nyelven (angol, olasz vagy német) írott szövegeket megértsék s hogy aki akarja, látókörét kitágíthassa és műveltségét irodalmi uton tökéletesíthesse.

Egyetemes történelemből az első évben ó- és középkort tanulnak. Ezt a két kort előzően még nem volt alkalmuk megismerni, azért kronológikus rendben veszik át a két kor történelmét. A tanár azonban csak azért mondja el az eseményeket, hogy jellemezze a különböző korokat és azok műveltségét. Nem arról van szó, hogy a növendékek neveket és dátumokat tanuljanak, hanem hogy gondolkozzanak a nagy események okairól és hatásairól, továbbá az emberi intézmények keletkezéséről és fejlődéséről. A második és harmadik évben azonban már egyáltalán nem időrendben folyik. Azok a fő történelmi problémák kerülnek tárgyalásra, amelyek a renaissance óta Európában fölmerültek.

A történet elmélyített tanulására azonban a tankönyvek, akármilyen értékesek is, magukban nem elegendők. A forrásokhoz kell fordulni. A történet tanításának módszere nem különbözik az irodalmi és tudományos oktatás módszerétől. Ha a történettanítás nem is az elmúlt eseményekkel hoz kapcsolatba, legalább az események és tények legközvetlenebb megőrzőivel, a történelmi emlékekkel állít szembe. A tankönyv olvasását gyakran a korabeli tanúk és emlékek tanubizonyosága helyettesíti. Mikép a növénytan és állattan leckék a növényeken és az állatokon végzett diszzekcióknak s több megfigyelési órának leszűrt eredményei, a történelmi leckék is a jól megválasztott emlékek megfigyeléséből és elemzéséből nyert tanulságok összefoglalásai. Az ilyen eljárásból a növendékek sokkal mélyebb benyomásokat szereznek, mint valamely vázlatos történelmi tankönyv olvasásából, mert csontváz helyett eleven mulat látnak maguk előtt.

A tanároknak megvan az a joguk, hogy a tantervben említett szövegeket és emlékeket hasonló értékű történelmi dokumentumokkal helyettesítsék. Választhatják az illető hely vagy vidék történelmi emlékeit, mert ezek sokkal jobban megértetik a növendékekkel az illető korok jellemét, mint az általánosságban mozgó művek.

A tanterv egyetemes történelmet ír elő, de a középpontban Franciaország története van, mely sok világtörténelmi eseménynek volt kiindulási pontja.

Az egyetemes földrajzban nem veszik sorra az országokat, mint a felső népiskolában, hanem a geográfiai tényeket osztályozzák, hogy megkeressék okaikat és törvényeiket. Nem elégszenek meg leírással, hanem miként a többi tudományokban, igyekeznek magyarázni, összehasonlítani a tényeket és fölfedve a kapcsolatokat.

A 3. évben a 2 év alatt szerzett földrajzi ismereteket alkalmazzák Franciaország azon kisebb földrajzi egységére, amelyen a tanítóképző lekszik. Ez az alkalmazás és ezen egység megismerése oly mélyreható,

amennyire csak lehet. Sokat kell időzni a gazdasági viszonyok vizsgálatánál, mert a gazdasági tevékenység nem kevésbé adja meg valamely terület jellegét, mint a föld domborzati viszonyai. Rá kell mutatni azokra a kapcsolatokra is, amelyek az illető kisebb egységet az ország többi részeivel összekötik. A francia föld lényeges vonásaira állandóan emlékeztetni kell a növendékeket s fel kell hívni őket, hogy saját maguk figyeljék meg a vidék fizikai és gazdasági földrajzi tényeit.

Kívánatos, hogy a kikerülő növendékek, földrajzi olvasmányokkal legyenek ellátva, azonkívül hogy képeket, rajzokat, fényképeket s jól megválasztott levelezőlapokat szerezzenek jövőbeli földrajzitanításuk illusztrálására.

A tudományos oktatás körében a matematikai oktatás főcélja a következtető gondolkodás gyakorlása és erősítése. A növendékek már sok és nehéz feladatot tudnak megoldani, de kissé gépiesen. A szabatos meghatározások és szigorú bizonyítások azonban hiányzanak tudásukból.

Aritmetikát és algebrát heti 1—1 órán tanítanak. Geometriából első évben síkmértan, a másodikban testmértan szerepel. A harmadik évben csillagászatot ír elő a tanterv. Mivel a filozófiában képet nyerne a univerzumból, jó, ha a csillagászatból néhány szabatos fogalmat nyernek a bennünket körülvevő égitestekről. Különösen a felnőttek oktatásában veszik ennek hasznát. Mert a felnőtteket semmisen érdekli és izgatja ugy, mint a csillagászatot.

A leíró mérésstanból és háromszögelésstanból főképpen olyan ismereteket jelöl ki a tanterv, amelyeknek gyakorlati alkalmazásuk van. Az olyan départmentben, amelyet különösen gyáripár és kereskedelem jellemez, a tervrajzkészítés és földmérés helyett inkább könyvvitelre kell tanítani a növendékeket. Partvidékeken a leíró geometria hajózási oktatássá válik.

Fizikát és kémiát már a felső népiskolában tanultak a növendékek, akik tudják, hogy melyek a kísérleti tudományok. A fizika és kémia tanulása már fölkelte bennök a megfigyelés és a kísérletezés iránti érzéket. A képzőben a felső népiskolában tanultakat kísérletileg átveszik, úgy, hogy a kísérletekben a növendékek résztvesznek. Lejegyzik és osztályozzák észleleteiket, rendezik az eredményeket s így fölújítják elhomályosult emlékeiket s újat is tanulnak. A tanár elméleti fejtegetéseket is tarthat, csak hogy ezekben mindig a pedagógiai szempont s a kísérlet legyen az irányító.

A fizikában és kémiában a megfigyelés, a kísérlet, a mérés s ezek pontossága a fő. De sem a laboratóriumban, sem a katedrán nem szabad elfelejteni a kísérletek, a fizika-kémiai törvények gyakorlati fontosságát. A tanterv csak azokat az elméleti ismereteket hagyta meg, amelyek a fizikának és kémiának a földművelésben s az iparban való alkalmazásuk megértésére szükségesek. De még ezekben is válogatnia kell a tanárnak s főképpen olyan ismereteket kell adnia, amelyek a départment sajátos viszonyainál fogva leginkább alkalmazhatók. Egy alkalmat sem szabad elmulasztani arra nézve, hogy a föld kihasználását s a gyárakat megismerhessék s így fizikai és kémiai ismereteiknek a földművelésben s az iparban való alkalmazását kiegészíthetik.

Bár az ipari kémia csak a harmadik évfolyamban fordul elő, mind-

azonáltal már előzetesen tekintettel kell lenni a kémia különböző gyakorlati alkalmazására. A kémia anyaga is változik vidékekként. Főképpen ugyanis a tudományos oktatás által kell különbözniök egymástól a tanítóképzőknek. A természettudományi tanítás mindig a legszorosabb viszonyban van a vidékek jellemző gazdasági tevékenységével. A kohászatra a tanár nem fordít oly figyelmet mezőgazdasági vidéken, mint a kivált képpen gyáripari jellegű départementokban.

A természettudomány tárgyakban az új tanterv a betanulandó leckét egészen háttérbe szorította s a könyvtanulás helyébe a gyakorlatot s a konkrét bizonyítást tette. A kísérleteket a tanár úgy irányítja, hogy a növendékek lássák a tényeket és gyakran saját maguk fedjék fel. Minden gyakorlat elején pár perc elég arra, hogy a tanár a tanulmányozandó tárgyat már ismert dolgokkal összekapcsolja s néhány perces összefoglalás az óra végén lehetővé teszi, hogy a demonstráció folyamán szerzett különböző ismeretek közt összefüggést teremtsen. A gyakorlat menetét a növendékek füzetükben örökítik meg, ahol rajzok, kísérleti táblázatok, jegyzetek stb. fűződnek egy-egy óra tárgyához.

Időről-időre egy-egy órán a tanár kifejti a megfigyelt vagy kísérletek útján nyert tények csoportjának elméletét, illetőleg vezető eszméjét.

Az osztályozásokat a tanterv redukálja, mert rendszerint üres szótanulásra vezettek. Ha előfordulnak is, csak a posteriori fordulhatnak elő, miután a növendékek egy csomó ténnyt, sok állatot, növényt, ásványt figyeltek meg. Mivel az a tudás a legértékesebb, amely a dolgoknak természetes környezetükben való figyelmes vizsgálatából fakad, azért a leggyümölcsözőbb órák séta és kirándulás alkalmával adódnak a mindig gazdag és változatos természet tanulmányozásakor.

A tanterv példákat és utmutatást ad, de minden tanár saját maga állíthatja össze az anyagot és a tanmenetet a helyi geológiai és biológiai viszonyoknak s az évszakoknak megfelelően.

Kenyeres Elemér.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A középiskolák Rendtartása.

A középiskolák új Rendtartása, mely a közoktatásügyi minisztérium kiadásában ez év elején megjelent, sok figyelemreméltó, korszerű ped. újítást, intézkedést tartalmaz. Az értékes szabályzat hét fejezetre oszlik.

1. Az első a tanulók felvételével foglalkozik. Ebben új és pedagógiai érdekű az I. osztályba jelentkező tanulók felvételi vizsgálata, melynek követelményei: magyar szöveg leírása tollbamondás után, a vizsgálaton olvasott rövidebb olvasmány tartalmának előadása, az olvasmány szövegében előforduló legegyszerűbb nyelvtani jelenségek felismerése; a négy alapszámolásban való ügyesség. A sikertelen felvételi vizsgálat csak egy év múlva ismétélhető meg. Megnehezíti az új Rendtartás a középiskola V. osztályába való fellépést is, azzal, hogy a IV. osztályt sikerrel végzett

tanulók közül csak azok vehetők fel, kiket a tanári testület a középiskola felsőbb osztályaiban való haladásra képeseknek ítél. A tanári testületnek erre vonatkozó ítélete a IV. osztály bizonyítványán feltüntetendő. Mindkét cenzura, mint látjuk, nagy pedagógiai körültekintést és mérlegelést kíván, ami szerintünk súlyos lelkiismereti felelősséget ró a tanári testületekre.

Leányok fiuközépiskolákba csak magántanulókkul vétetnek fel és csak oly helyeken, ahol leánygimnázium nincsen. Ezek a leánymagántanulók főgazdái engedéllyel (mely vissza is vonható) a testgyakorlás kivételével az összes rendes tantárgyak óráira bejárhatnak, ha van férőhely az illető osztályokban, külön tartózkodási hely az óráközökben, külön illemhely és állandó női felügyelet a szülők költségén. Oly városban, melyben leányközépiskola nincsen, de polgári leányiskola van, a leánymagántanulók a fiuközépiskoláknak csak V—VIII. osztályába járhatnak be. Az egy intézetbe bejáró leánymagántanulók összlétszáma azonban legföljebb egy tizede lehet a rendes fiutanulók összlétszámának. Ezek a rendelkezések a koedukáció problémája szempontjából pedagógiailag szintén nem érdektelenek. Ugy a felvételi vizsga és az V. osztály előtti kiválogatás, mint a leánymagántanulókra vonatkozó korlátozások: egyszersmind társadalompolitikai érdekűek is. Allást most nem akarunk foglalni ezekben a kérdésekben, csak ismertetés a célunk.

2. Fegyelmi intézkedések. Ez a fejezet általában az iskolai fegyelmi szabályok régi kereteit és tartalmát adja. A tanári testület nevelői feladatát a 36. §. a következőkép állapítja meg: «Az ifjúság erkölcsi, vallásos és hazafias érületének ápolása, az iskola jó szellemének megőrzése az egész tanári testületnek hivatása. Minden tanár tekintse tehát kötelességének nemes példaadással, jó bánásmóddal odahatni, hogy az ifjúságban a kötelességérzet, a kegyelet és engedelmesség erényei gyökeret verjenek; főleg tiszte ez az egyes osztályfőnököknek, akik a vezetésük alatt álló osztály növendékeit jóakarólag, folyvást segíteni és támogatni tartoznak.»

3. Tanulmányi ügyek. A fiuközépiskolákban a rendes tantárgyak heti tanítási óráinak száma a testgyakorlaton kívül az alsó négy osztályban legföljebb 28, a felső négy osztályban legföljebb 30. A rendkívüli tantárgyak idejével együtt a tanulóknak az alsó négy osztályban 32, a felső négy osztályban 34 óránál több nem engedhető. A leányközépiskolák heti tanítási óráinak számát az 1918. évi tanterv állapítja meg.

A tanulók az eddig divott félévi értesítők és évvégi bizonyítványok helyett a középiskola első osztályába való belépésekor bekötött Tanulmányi értesítő-t kapnak, melyben megfelelő lapok vannak az egész középiskolai tantolyamon át kiállítandó félévi értesítők és évvégi bizonyítványok számára.

Ebben a fejezetben találjuk a tantárgyfelosztásra és az órarendre vonatkozó rendelkezéseket, melyek ujszerűséget nem tartalmaznak. Érdekes novum az ifjúsági szemináriumokra vonatkozó következő szakasz: «Kívánatos, hogy azon középiskolákban, melyekben erre nézve a szükséges feltételek megvannak, a VII—VIII. osztályok azon tanulóinak, akik egyes tudományszakok iránt igazi tehetséget és kiváló érdeklődést mutatnak, ifjúsági szemináriumokban alkalom adassék arra, hogy tanári vezetés

mellett az illető tudományok egyes részleteivel tudományosan foglalkozhassanak és a tudományos buvárkodás módszereivel megismerkedhessenek. A szemináriumok szervezetét és működési körét külön szabályzat állapítja meg. A kirándulások ügyét, ezek tervszerű előkészítését, stb. a Rendtartás e fejezete behatóan szabályozza.

A 80. §. két és fél lapnyi terjedelemben foglalkozik a tanárnak a tanítás terén teljesítendő kötelességeivel. Az egész osztály foglalkoztatása, a tárgyak kölcsönös vonatkozásainak felhasználása, a szakszerűség tulajdonságainak kerülése, a testületi munka összhangjának szem előtt tartása: ezek a fontosabb, idetartozó utasítások. A leány növendék sajátlagos természetét részletes indokollással ajánlja a leányközépiskolában tanító tanár figyelmébe. Az utolsó bekezdés pedig felhívja a tanárt, hogy óvja növendékét azoktól a szellemi áramlatoktól, melyek «sem a nemzeti történet múltjában, sem a nemzeti közélet igazi jelen életében nem gyökerezve, a társadalom, a tudomány, az irodalom terén támadják a nemzeti, családi és egyéni élet hagyományos értékeit.» Ez példa és oktatás útján úgy érhető el, ha mély vallásosságot, keresztény erkölcsi világtellegést, a magyar nemzeti történet nagy hagyományai iránti tiszteletet és az ezeréves Magyarország területi integritásához való törhetetlen ragaszkodást oltunk a tanulók lelkeibe.

Ez a fejezet statuálja a tanári mellékteendőikért járó tiszteletdíjakat és az ugyanezek díjazott és órakedvezményvel járó igazgató-helyettesi intézményét, mint egészen új dolgokat.

4. Tanári értekezletek. A rendes és rendkívüli értekezletek ügyrendjének szabályozása után behatóan foglalkozik a minden iskolai évben kétszer tartandó módszeres értekezlet tárgyaival, melyek nagyjából az egyes intézetek sajátos egyéniségének kialakítására vonatkoznak.

5. Évvégi nyilvános összefoglalások és vizsgálatok, javító és pótló vizsgálatok. Minden iskolai év végén (június hó második felében) osztályonként és tantárgyonként, a VIII. osztály kivételével, nyilvános befejező összefoglalások tartandók, melyeknek célja: a) a tanulóknak alkalmat adni, hogy az évközben tanultakat a maguk egészében általános szempontokból áttekinthessék s különösen a fogalmi eredményeket rendszeresebb összeállításban láthassák; b) az érdeklődő közönségnek az iskolai munka eredményeit módszeres összefoglalásban bemutatni. A VIII. osztályban, valamint a felső leányiskola VII. osztályában minden rendes tantárgyból nyilvános osztályvizsgálat tartandó. Az utolsó évfolyam osztályvizsgálatát követi a gimnáziumi és reáliskolai érettségi vizsgálat; a felső leányiskola VII. osztályát végzett tanulók az osztályvizsgálat után záróvizsgálatot tesznek. Mindkettőről külön szabályrendelet intézkedik. A javítóvizsgálatok rendje általában a régi; pótló vizsgálatnak akkor van helye, ha a tanuló az évvégi összefoglalásokról elmaradni volt kénytelen.

6. Magánvizsgálatok. Magánvizsgálati engedélyt a tankerületi kir. főigazgató ad. Elutasító határozata ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez lehet lebelezni. A minket elsősorban érdeklő rendelkezések a következők: Aki 20 évnél idősebb, az, ha elemi iskolai bizonyítványa nincs is, az elemi iskola négy alsó osztálya mellőzésével közvetlenül becsátható a középiskola I. osztályából magánvizsgálatra. Az elemi iskola V.

vagy VI. osztályu bizonyítványai alapján a középiskola II., illetőleg III. osztályainak tárgyaiból magánvizsgálatot tenni nem lehet. Az ilyen bizonyítványai ellátott folyamodók kötelesek a középiskola első és második osztályának tárgyaiból szabályszerű magánvizsgálatot tenni. A felső népiskolából középiskolába átlépni egyáltalában nem lehet. Ha valaki tanító vagy tanítónői oklevél alapján gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt akar szerezni, akkor az illető középiskola VIII. osztályáról teljes magánvizsgálatot és azt megelőzőleg tantervkülönbözeti vizsgálatot kell tennie. Ha valaki polgári iskolai tanári vagy tanárnői oklevél alapján gimnázium vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt akar szerezni, akkor az illető szaktárgyaiból (ha nyelvész, a magyar nyelvből és történelemből, esetleg a német nyelvből, ha matematika-természettudományi szakos, a matematikából és fizikából) sem a VIII. osztályu magánvizsgálaton, sem az érettségi vizsgálaton nem vizsgálendő. A VIII. osztály többi tárgyaiból — a filozófia kivételével, — valamint az I—VII. osztályok különbözeti tananyagából azonban vizsgálatot tartozik tenni s ennek sikere esetén érettségi vizsgálatot tehet azokból a tárgyakból, melyek oklevelében nem szerepelnek mint szaktárgyak. Szaktárgyainak érdemjegyei polgári iskolai tanári vagy tanárnői okleveléből veendőek át.

Érdekes intézkedése az új Rendtartásnak, hogy magánosoktól fenntartott középiskolákban magánvizsgálatok még abban az esetben sem tartathatók, ha az intézet különben nyilvánossági joggal van is felruházva.

Enek, szepírás és testgyakorlás nem tárgyai a középiskolai magánvizsgálatnak.

7. A tanév bezárása. Ez a fejezet a zárórtekezletre, záróünnepélyre, évi Ertesítőre és az igazgató zárójelentésére vonatkozó s általában az eddigi nyomokon haladó utasításokat tartalmazza.

Végül betűrendes tárgymutató egészíti ki a szabályzatot.

Keszler Károly.

Riedl Frigyes.

Mindazoknak, akik Riedl Frigyes tanítványai voltak, nagy gyászuk van. Riedl Frigyes meghalt. Elvesztették benne tudós tanítómesterüket, elvesztették melegszívű barátjukat, elvesztették hivatásuk eleven mintaképét. Mindennek ezentúl már csak szeliden lengő emléke marad meg számukra.

Alig néhány éve, hogy elterjedt a hír: Riedl Frigyes 60 éves. Százaknak lelkes tömege megindult erre, hogy tudásuk háláját és szeretetük lelkes ragaszkodását fejezzék ki a fiatalos lelkületű mester előtt. Ki hitte volna akkor, hogy a nagy közszeretnek ez lesz utolsó ünnepe. Ki hitte volna, hogy szelid, jóságos szeme utolsóként tekint le ránk, hogy ókori bölésre valló, széles, ragyogó homloka utolsó tépelődő gondolatait takarja. Szikár, magas alakja, amint könnyed járásával megjelent körünkben és elmélázó, messiás tekintéssel hallgatta zavunkat, mintha a szó értelménél tovább figyelne s a lelkünk mélyére fektetné fülét. Es mi megnyiltunk előtte őszintén, tisztelettel, meleg szeretettel.

S ha ő szólt, az mindig olyan volt, ahogy csak Riedl tudott szólni. Tanítványaihoz pedig mindig volt szava. Aki most ült előtte a padokban, csak oly közel állott hozzá, mint azok, akiket tanító lelkével telítve, régen az életbe bocsátott. A katedrája vagy az otthona, könyvtára vagy szeminárium, sétája vagy sietős útja tanítványai részére egyaránt tárva volt, hogy szóihasson velük. Es milyen meleg volt ez a szó, milyen közvetlen, szellemes, szeliden naiv, humoros és milyen uri. Egy humanista lélek szép-

séges gazdagsága egyesült benne egy középkori hidalgó eleganciájával. Választékosan finom charmja megérezlette mindenkivel Riedl Frigyes egyéniségének minden sablontól, köznapitól, megszokottól elütő eredetiségét. Mig visszavonuló, szinte félszeg szerénysége erős akarattól, heves temperamentumtól lüktető szívet tartott féken; addig képzeletének ötletes kapcsolatai sohasem zavarták meg világos logikával fogalmazó ítélőképességét.

Az esztétika széles mezeje volt tulajdonképpeni talaja. Irodalomtörténeti fejtegetései is innen szívták magukba dus tartalmukat. A kutató aprólékos oknyomozását nem kerülte, de igazi eleme a nagy (vекatb) összekapcsoló meglátás volt. Az affinitásoknak és differenciálódásoknak legrejtettebb nyomait kifürkészni és nemcsak konstatálni, de logikusan konstruált tanulságos következtetéseket ráépíteni, ha mindjárt merész, a köztudattal szembeszálló elméletekhez vezet is — ez jellemzi Riedl Frigyeset, a tudóst.

Alkotó termékenységben Greguss Agostnál, Gyulai Pálnál szegényebb, mert lelke tartalmát nehezen választja ki. Gondolat- és ötlettartalmában oly gyors termelő, hogy kialakításukra kilogy a türelme. De ami kikerül műhelyéből, örökéletű. Arany János-á épp úgy eléri Gyulai Pál Vörösmarty-ját, mint a kuruc balladáról tett felfedezése Greguss balladaelméletét.

Eles szeme a szépséget az igazságban kereste és megtalálta az igazat a szépségben.

Nem akart szépnek tetszeni, nem vette hát magára a stílus tetszelgő sallangait. De mint az igazság harcosa, egy gladiátor lenséges meztelenségével forgatta meg kemény fegyverét.

S amikor megfaragja az örökszép kemény anyagát, nem arra törekszik, hogy a munka csillogó porából magának készítsen csillogó páncéltatot, hanem arra, hogy az eszme győzelmével kényszerítsen hódolatra.

Nem munkássága terjedelmében, nem is külső erényekben, hanem célzatában és mélységében birja jelentőségét.

Filozófikus éleslátásának megtéveszthetetlen puritánságát teszi emberismerővé. Meglátja kicsinyben és nagyban, az egyesben és a tömegben, a gyarlóban és az emelkedettben a lényegét. Nyugodt, józan tárgyilagossága vezeti értékelésében, nem engedve tért hangulatnak, előítéletnek, egyéni vagy tudományos elfogultságnak. Nem szépít, nem torzít. Nincs alpátosza és nem kaján. Nem affektál lelkesedést és nem kéjeleg az ostorozásban. Sohasem pózol. Szigoruan örködik egyszerűsége felett. Keresetlen szavakban tör ki tetszése és megértő belátással magyaráz kritikája.

Igy válik benne az esztétikus, mint igazságos műbíráló, jeles irodalomtörténészé.

Az ókori és modern, a hazai és világirodalomnak gazdag ismerete csak úgy, mint a művészet egész egyetemének kortörténeti és művészetbölcseleti ismerete; több mint ismerete, teljes átérzése szolgáltatja Riedl Frigyes tudományos munkálkodásának alapját; nemes izlése, erős judiciuma, bőséges kedélye, puritán fegyelmezettsége, tárgyi tudásának tömörsége és széleskörű műveltsége alkották tudós egyéniségét.

Mindezért a magyar tudomány avatja halhatatlanjai közé. De ami az ő halhatatlanságát talán egy rövidebb időre, csak egy nemzedék életére, de annál mélyebben és elevenebben biztosítja, az egyéniségének magyarsága, szeretetreméltósága, igazi tanítói apostolsága. Ebben van egyetemi tanárságának kivételes nagysága! Nemesak arra tanított, mint valóunk tudóssá, hanem megmutatta személyiségének képében mint valóunk megértő és megérző emberré, fajunkhoz hű nemzedékké és a jövő nemzedék becsületes nevelőivé, mondván: «a litteraturában az ismeretek nem lényegesek, fontosabb itt az, hogy az irodalmi anyagot, az irodalmi életet nemesak megismertessük, hanem megkedveltessük; megkedveltetni a magyar költészetet pedig annyit tesz, mint a magyar faj, a magyar állam regenerációján dolgozni. E regeneráció a jövőtől függ, attól a jövőtől, melyet önök, leendő tanárok, fognak előkészíteni.»

Ezért legyen áldott emléke.

Radnai Oszkár.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületünk működése.

(1921. május—szeptember.)

I. Választmányi gyűlések. Május és június hónapokban egy-egy választmányi gyűlést tartottunk Farkas Sándor elnöklete alatt. E gyűléseken dr. Novy Ferenc előadása és egy kiküldött bizottság javaslata alapján folytattuk a beszédművészetre vonatkozó tárgyalásokat. A bizottság tagjai voltak: Farkas Sándor elnök, dr. Novy Ferenc előadó, Drozd Gyula, Keszler Károly, Mészáros Jenő és Molnár Oszkár. A tárgyalások eredménye egy tantervi részletes Utasítás-tervezet, mely a következő három fejezetre oszlik: A beszéd művészi kellékei, a beszédművészet anyaga, a módszeres eljárás.

Tárgyaltuk továbbá Duzs Máriának arra vonatkozó javaslatát, hogy a különböző fokú leánynevelés irányítása céljából külön szerv plakittas-sek. Az indítványt az előadó a leányiskolák együttes igazgatói értekezletének határozatából terjesztette egyesületünk elé állásfoglalás végett. A választmány beható eszmecsere után helyesli egy oly társadalmi (nem hivatalos) szerv létesítését, mely a leánynevelés kérdéseivel tudományosan foglalkozik, kutat, adatokat gyűjt s ezeket feldolgozza. Egyesületünk képviselőiben a nőnevelés problémáival foglalkozó értekezletekre Duzs Mária, dr. Lajos Mária, Molnár Oszkárt és Répay Dánielt küldte ki a választmány. Végül mind a két gyűlésen foglalkozott a választmány a kilences bizottság előkészítése és előterjesztése alapján az egyesület és a státus anyagi ügyeivel.

II. Az állandó bizottságok munkája. A kilences bizottság Scherer Sándor elnöklese alatt foglalkozott az egyesület és a státus anyagi ügyeivel. A hetes bizottság Tanfi Iván elnöklese alatt tárgyalta az iskola-orvosok és egészség-tanárok iskolaorvosi állások rendszeresítésére vonatkozó emlékiratát. Az ötös bizottság Végli József elnöklese alatt elkészítette az óvónőképző-intézetek reformtervezetét.

III. Felterjesztések, emlékiratok, körlevelek. Az egyesület elnöksége abból az alkalomból, hogy a közoktatásügyi miniszter ur 1921. évi 2691. V. számú rendeletével felemelte a középiskolai vizsgálatok díjait, május hó 6-án sürgős felterjesztést tett aziránt, hogy a vizsgálati díjak a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekben is méltányosan módosíttassanak. A közoktatásügyi miniszter értesítette az egyesület elnökségét, hogy e felterjesztésre június hó 4-én kibocsátotta a képzőintézeti vizsgálati díjakat szabályozó 99.677. számú rendeletét. Julius hó 20-án a kilences-bizottság javaslata és a választmány erre vonatkozó határozata alapján felterjesztettük a vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz az egyesület újabb emlékiratát a tanárok anyagi helyzetének javítása tárgyában. Az emlékirat, melynek előadója és szerkesztője Mesterházy Jenő, részletesen kiterjeszkedik a közgyűlési határozatok újabb magyarázatra s felölle olyan kívánásokat is, melyek azóta merültek fel, amelyen például a nevelői státuszrendezésének ügye. A választmány határozata alapján az elnökség körlevellet intézett a gyakorlóiskolai karitásakhoz, bekérvén tőlük a nyugdíjügyekre vonatkozó adatokat, hogy ezeknek feldolgozása után az egyesület hathatós lépéseket tehessen e kérdésnek egyöntetű és igazságos rendezése érdekében. A beérkezett adatokat Drozd Gyula előadó tanulmányozza és ő fog e tárgyban javaslatot terjeszteni a választmány elé.

IV. A hatosztályú tanítóképző Tantervét a miniszter ur az egyesület előterjesztésére kinyomatta, az összes tanító- és tanítónőképző-intézeteknek és a javasolt hatóságoknak, egyesületeknek és testületeknek véleményezésre megküldötte, I. és II. osztályos részét pedig ideiglenesen életbeléptette. Az egyesülethez intézett 129.203/1921. sz. leiratában a miniszter ur őszinte köszönetét nyilvánítja a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének az elébe terjesztett értékes, terjedelmében is jelen-

tékeny és valóban tisztá ügyszerezetettől vezérelt önzetlen munkájáért. Egyesületünk a Tanterv szétküldése és részleges életbeléptetése alkalmából augusztus hó 3-án nagyobb küldöttséggel tisztelgett dr. Vass József kultuszminiszter urnál.

V. Üdvözlések. Egyesületünk május hó 28-án küldöttségileg résztvett Apponyi Albert gróf születésének 75-ik évfordulóján rendezett országos ünnepségen s üdvözlő iratot is küldött az ünnepelt nagy államférfiúnak. Üdvözöltük továbbá a Helsinkiben a nyár folyamán megtartott finn-ugor Tanügyi Kongresszust.

VI. Tagfelvételek. Az egyesület tagjainak száma állandóan örvendetesen gyarapszik. Rövidesen együtt lesz Országos Egyesületünkben a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek minden tanára, az iskolák állami vagy hitellekezetű jellegére való tekintet nélkül. Ez az erőnek oly értékes tömörítése, mely úgy a tanítóképzés ügyét, mint a tanítóképző tanári státusz érdekét hathatósan fogja előbbre vinni. A május hó 13-án tartott gyűlésen rendes tagokul felvétettek: Németh József (Köszeg, r. kath. tnőképző), Benedekfi Samu, Mechle József (Sopron, ág. ev. tképző), Szendrei Imre (Kalocsa, r. kath. tképző), Kövesi Jenő (Szeged, r. kath. tképző), Váczy Ferenc, Rásky János, dr. Juhász Vince, Varga József, Osváth Ferenc (Nagykőrös, ref. tképző), Farkasdy Zoltán, Rády Lajosné (Budapest, VIII. ker. áll. tnőképző), Lipcsei József (Pápa, áll. tképző), Blénessy János, Zrinyi Aladár, Bozók Károly (Curgó, áll. tképző), Bató László, Kovács Irén (Budapest, áll. óvónőképző), Milleker M. Gerardisz, Pápai M. Viola, Józsa M. Consolata, Farkas M. Magdalena, Nacsa M. Adalberta (Debrecen, r. kath. tnőképző), Fogassy Ödön (Eger, r. kath. tnőképző), Scheibling M. Teofila, Gyöngyösi M. Piroska, Köszegi M. Clementina, Nedbál M. Elfrida, Dusa M. Evangelista, Sajó M. Irma, Szabó M. Benita, Baranyai M. Lenke, Kiss Gyula (Szeged, r. kath. tnőképző); Schranz János (Felsőlövő, ág. ev. tképző); Angol k. a. r. kath. tanítónőképző-intézete (Veszprém), Róm. kath. tanítónőképző-intézet (Köszeg), Ranolder-intézeti tanítónőképző-intézet szerzetes tagjai (Budapest). A június 10-iki választmányi gyűlésen felvétettek a rendes tagok sorába: Nagy Gyula, Benedek Bertá, F. Kiss István, Kis Terézia, Kiss Aranka, Tóth Lajos, Medgyaszay Gy. Lenke, Tóth Ferenc, dr. Sinkovics Dániel, Schwartzter Irén, Girtler Mária, dr. Cseh Arnold, Lányi A. Dávid, Major I. Gyula. Az 1920. nov. 7-iki közgyűlés óta összesen 75 új tag és testületileg 4 intézet vétetett fel a rendes tagok közé. A legújabb jelentkezések a szeptember havi választmányi gyűlésen terjesztetnek elő. A tagok teljes névsorának és létszámának megállapítása még folyamatban van.

Gróf Apponyi Albert üdvözlése. Egyesületünk gróf Apponyi Alberthez születése 75-ik, közéleti tevékenysége 50-ik évfordulóján a következő üdvözlő levelet intézte: Nagyméltóságú Gróf Ur! Kegyelmes Urunk! Kevesen őrzik annak emlékét, aki a béke áldásai között munkálja önfajának sorsát; de a haza minden fia szívébe zárja a férfiú nevét, aki dúló háborukban, a hazai föld és a testvéri vér szörnyű veszte után lett hite, pajzsa nemzetének. Ezért ünnepli Ont, Nagyméltóságú Gróf Ur, ma és mindenha az egész Magyarország. A béke kimagasló emberei mindig a hideg ész, gyakran a rideg akaratú választott képviselői; ám az, aki a pusztulás óráiban tud és tanit eszmélni, hinni és remélni: a szív vatese, a bölcsesség apostola s Illés az, aki a cél tüzes szekerén ül. Mindez nekünk Nagyméltóságod, mert amint a napoleoni háborúk után a német költők énekelték: szavára született meg könnyek, vér és kétségbeesés, de egyszersmind a haza jobb sorsáért esdeklő imádkozás közepette a nemzet önbizalma, a rendeltetésre való öneszmélés és a multakat visszavívó zord elhatározások ősi virtusa! Legyen áldott Nagyméltóságod igyekezete s neve! Szívének érzéseit bele fogjuk lopni tanítványaink lelkébe, hogy jobb legyen e nép; koszorút kötünk homlokára a Kárpátok tölgyeinek felénk zugó lombjaiból, a délibábos róna aranykalászaiból, hogy együtt legyen a hármas bérc s a négy folyó hona; és Napkelet felé le-

borulva imádkozunk, hogy Nagyméltóságod legyen, mint ahogy lesz, felejtve az aoidos keserveit, a megígért vig esztendőnek ünneplő palástban éneklő Homerosza! — A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete nevében: Budapest, 1921. május hó 28-án. Farkas Sándor elnök, Keszler Károly főtitkár.

Egyesületünk üdvözlötte a Finneknek. A finn-magyar rokonságu népeknek Helsinkiben, folyó évi június havában tartott tanügyi kongresszusára egyesületünk elnöksége a következő üdvözlő-iratot küldötte: «A háboru szenvedéseit követő megpróbáltatások napjaiban nagyra értékeljük a rokon népek összetartásának erejét. Ez az erő a jobb jövő reményét jelenti számunkra. A nemzeti érzület hatalmas alakítója az iskola. A tanítóképző tanárság a tanítóságon keresztül már a multban is arra törekedett, hogy a magyar nemzeti öntudat egyik becses és értékmélt is benső alkotó elemévé fejlessze a turáni népek nagyrahitott-ságába vetett hitet. Üdvözljük a tanügyi kongresszus alkalmából a szí-
vünkhöz legközelebb álló finn-eszt rokon népet, mint a nagy ős-családnak a kulturában egyik legkiváltságosabb képviselőjét.» A kongresszus elnöksége üdvözlötte a következő magyar nyelvű választ küldte «Az Első Finnugor Tanügyi Kongresszus legőszintébb köszönetet mond azon testvéri üdvözlőletért, melyet az Egyesület a Kongresszus megnyitására küldeni sziveskedett. A finn tanítóképző-intézeti tanárság mindig meleg érdeklődéssel viseltetett a rokon magyar nemzet tanügye iránt, s reméljük, hogy ez első közös kulturumunka folytatást fog találni a rokonnépek körében és sok új, hasznos eszmével fogja gyarapítani a finn-ugor népek pedagógiai törekvéseit. A kongresszus nevében testvéri üdvözléssel, Helsinkin 1921. VII. 18. Matti Pesonen a kongresszus elnöke, Alfred Jotuni a kongresszus főtitkára.»

HIREK, VEGYESEK.

(Státus- és fizetésrendezés.) Illetékes helyen nyert értesülésünk szerint a létszámnak kb. 20%-ig terjedő státusrendezés folyamatban van. Ugyancsak az állami alkalmazottak minden kategóriájára kiterjedő fizetésrendezés még ebben az évben fog megtörténni. E hírt a magunk részéről csak azzal töldjük meg, hogy a fizetésrendezésnek pernyi halogatás nélkül kell megtörténni és hogy az iskolaügyet a teljes lezüléstől csak az óvhatja meg, aki a tanítók és tanárok tisztességes, emberhez méltó megélhetéséről akar és tud gondoskodni.

(Megbízatások, kinevezések, személyi változások.) A közoktatásügyi miniszter a váci tjonnan szervezett áll. tanítóképző-intézet vezetésével Rónai Sándor tanárt, a jászberényi áll. tanítóképző-intézet vezetésével Balázs Béla tanárt, a győri áll. tanítónőkép-ző-intézet vezetésével Berényi Irén tanárnőt biza meg; Rojko Antal budapesti áll. óvónőkép-ző-intézeti, Dohanicz János sárospataki, Geyer Béla, a szegedi r. kath. tanítóképzőhöz beosztott, Dobossy Elek esurgói áll. tanítóképző-intézeti segédtanárokat rendes tanárokká nevezte ki; Pinkert Zsigmond jászberényi áll. tanítóképző-intézeti igazgatót a budapesti Tanszermuzeumhoz, Brunowszky Rezső sárospataki áll. tanítóképzőhöz beosztott losonci áll. tanítóképző-intézeti igazgatót az intézet vezetésére a esurgói áll. tanítóképző-intézethez osztotta be. Beosztotta továbbá Várad József tanárt a szegedi r. kath. tanítóképzőtől a budapesti I. ker. állami, Hatvani Lajos tanárt a pápai ref. tanítónőkép-zőtől a pápai áll. tanítóképző-intézethez, Meznericsné Kiss Ilona tanárnőt a székesfőv. kir. tanfelügyelőségtől és Wojszky Emilia tanárnőt a budapesti VIII. ker. áll. tanítónőkép-zőtől a budapesti II. ker. áll. tanítónőkép-ző-intézethez, dr. Radnai Oszkár budapesti VIII. ker. áll. tanítónőkép-ző-intézeti tanárt a budapesti VI. ker. leányközépiszkolához, Szémann József menekült eperjesi gör. kath. tanítóképző-intézeti gyakorló-isk. tanítót a budapesti VIII. ker. áll. tanítónőkép-ző-intézethez, Mihálik

József tanárt a Tanszermuzeumtól a cinkotai (pozsonyi) áll. tanítónő-képző-intézethez. Végül áthelyezte Pődör Béla, ezidőszent még hadifogságban levő tanárt a csurgói áll. tanítóképző-intézetből a pápai áll. tanítóképző-intézetbe; Schwartzter Irén okl. tanítóképző-intézeti tanárt a budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézetnél gyakorlóiskolái tanítói, Kiss József polgári isk. tanárt, okl. tanítóképző-intézeti tanárt a budapesti I. ker. áll. tanító-képző-intézetnél tanári, Bán Márton kegyesrendi tanárt a váci áll. tanítóképző-intézetnél óraadó tanári, Jalsowszky Jenőné gyakorlóisk. tanítónőt a budapesti VIII. ker. áll. tanítónőképző-intézetnél tanári teendővel bízta meg.

(Képviselőink az újjászervezett Országos Közoktatásügyi Tanácsban.) A közoktatásügyi miniszter köznevelési intézményeink és megoldandó problémáink legfőbb véleményező szervezeti az Orsz. Közoktatásügyi Tanácsot 1921. július hó 1-től 1926. június hó 30-ig terjedő öt évi időszakra ismét megalakította. Egyesületünk kijelölése alapján a Tanács előadótanácsosává Köveskúti Jenő, a lévai tanítóképző-int. igazgatóját, jelenleg budapesti tanítónőképző-int. tanárt, tagjaivá Dékány Mihály budapesti tanítónőképző-int. tanárt és Quint József budapesti áll. tanítóképző-int. igazgatót kinevezte. A Tanács kebelében az említett időszak alatt tartandó tárgyalásokra pedig kirendelte Farkas Sándor és Scherer Sándor tanító- és tanítónőképző-int. tanulmányi kir. főigazgatókat. Az óvónőképzés és kisdidovás ellenben nem kapott szakember utján képviseletet a Tanácsban.

(Az 1921. évi XXX. törvénycikk.) Szól az iskoláztatási köteletség teljesítésének biztosításáról s népokt. alaptörvényünk vonatkozó rendelkezéseit helyesbíti és korszerűsíti. Inkább érvényesül benne az az elv, hogy a törvénynek számolnia kell a kormányzottak szükségleteivel és természetével. Így figyelembe veszi a magyarságnak az iskoláztatással szemben való meglehetősen nagy indolenciáját és szigorubb eszközökhöz nyúl, hogy a nép gyermekeinek beiskolázását biztosítsa. Ha az iskola-köteles gyermek gondviselője a felhívás dacára sem iratná be a gyermeket, kihágást követ el, mely 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezentul minden tanító a tanév első két hónapjában hetenként, később kéthetenként köteles kimutatást készíteni az igazolatlanul mulasztó gyermekekről. Az istentiszteletről való elmaradás is iskolai mulasztásnak tekintendő. Ha valamely gyermek a tanév folyamán mint igazolatlanul mulasztó másodizben kerül a mulasztási kimutatásba, gondviselőjét a községi előjáróság pénzbírsággal bünteti. Ez minden elemi iskolai gyermek után annyiszor négy korona, ahány félnapot igazolatlanul mulasztott, továbbképző népiskolai tanuló után 50 korona az elmulasztott félnapok számára való tekintet nélkül. Harmadszori igazolatlan mulasztásnál a pénzbírság 8, illetőleg 100 korona. Ha ez sem vezetne eredményre s a gyermek negyedszer is kimutatásba kerülne, gondviselője kihágást követ el, melyért 600 koronáig terjedhető pénzbüntetés, behajthatatlanság esetén elzárás jár. Az ilyen gyermekekről a községi előjáróság tartozik a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele céljából a fiatalokak bíróságának esetéről-esetre jelentést tenni. Hogy iskoláztatási köteleességét a tanyai gyermek is teljesíthesse, Gerencsér István nemzetgyűlési képviselő javaslatára belekerült a törvénybe az a rész, mely szerint a közoktatásügyi miniszter az érdekeltséget, uradalmat, községet szükség esetén külön iskola állítására kötelezheti. Ujítása e törvénynek az is, hogy a kirótt s behajtott bírságpénzek ezentul nem az iljusági s tanítói könyvtár gyarapítására, hanem teljes egészükben az iskolába járó szegény gyermekek segélyezésére fordítandók. Ez szociális s etikai szempontból egyaránt helyesebb. Megvan tehát a beiskolázásról szóló új törvény. Törvényt hozni könnyű, azt végrehajtani nehéz. Az új törvény csak akkor fog haladást jelenteni előzőjével szemben, ha végrehajtásában a közigazgatás fáradhatatlan szorgalmat, kiméltelen erélyt és becsületességet fog tanusítani.

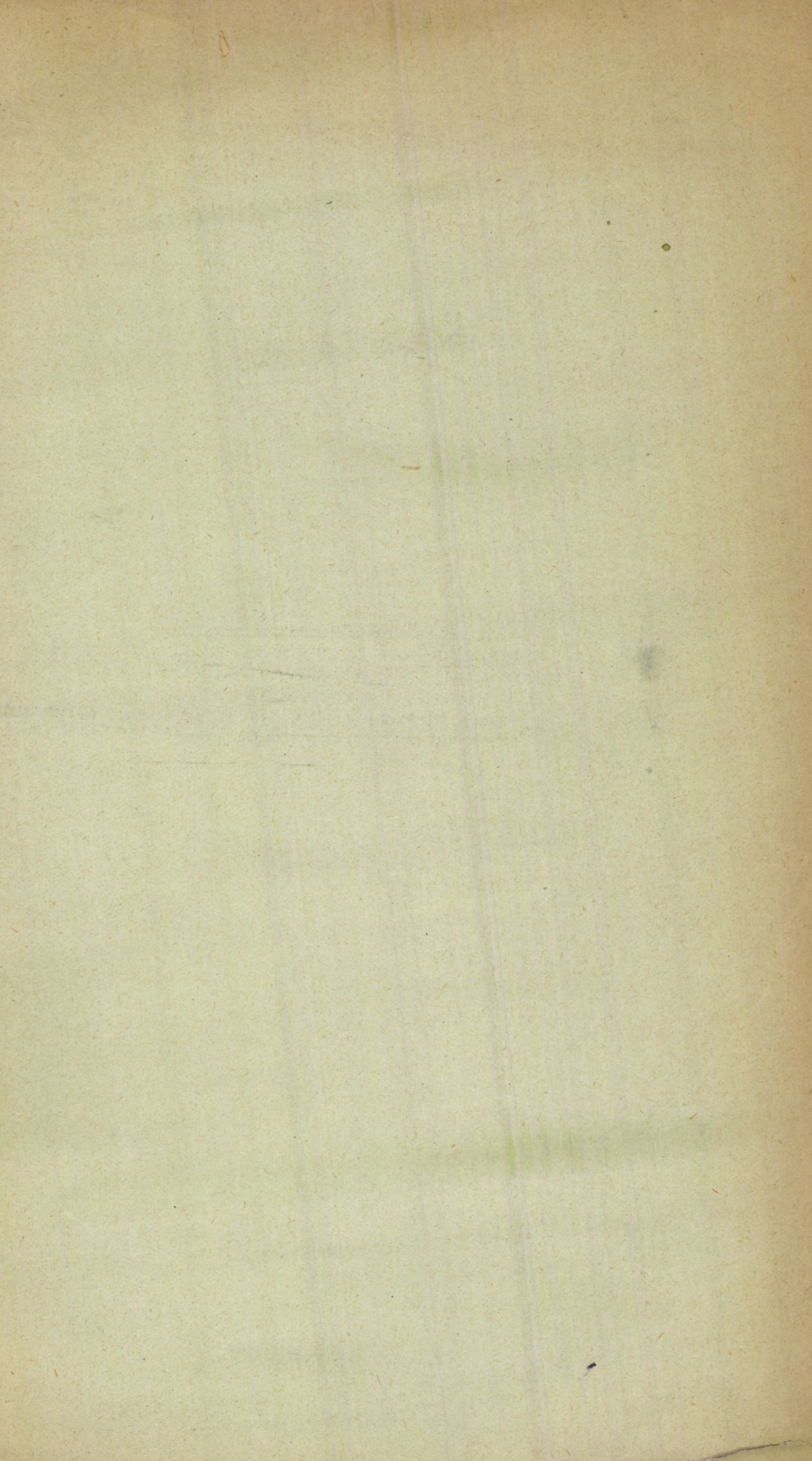
(Az új Tanterv.) A közoktatásügyi miniszter egyesületünk vezető-

ségének előterjesztését meghallgatta: a hatévolyamu tanítóképző tantervét kinyomatta és a tanítóképzők tanártestületeinek megküldötte véleményezés végett. Vagyoni helyzetünk nem engedte meg, hogy az egyesület által készített tantervet lapunkban közlétegyük vagy önállóan megjelenessük. Kötelességünk rámutatni arra, hogy az egyesület tanterve s a kultuszokmány által kinyomtatott tanterv közi van egy lényeges különség: az egyes tantárgyak anyagának felsorolása mindkettőben azonos ugyan, de a heti óraszám nem. Pedig nem kell nagy ész annak belátásához, hogy aminek megtanításához heti 3 óra kell, ahhoz heti 2 óra nem elegendő! Az egyesület tanterv-javaslatában a pedagógiai studiumok mostoha elbánásban részesültek. A pedagógiának valóban a minimuma az, amit a javaslat felvesz. A kultuszokmány tanterv-javaslatát még ezt is megsejti. Az eredeti javaslatban a pedagógiai heti 3 órával, a filozófia és pedagógia kapcsolatos története heti 4, a gyakorlati kiképzés az V. évfolyamon heti 6 órával van felvéve, míg a szétküldött javaslat az első heti 2, másodikat heti 3, a gyakorlati kiképzést heti 5 órára szállítja le. Az óraszám ilyen leszállításával a pedagógiának az a felépítettsége és rendszere, amely az egyesületi tanterv-javaslatban kifejeződik, tartalmilag összeomlik. Midőn e javaslat a pszichológiára a III. évfolyamon heti 2 órát vett fel, tette azt abban a feltevésben, hogy amit ebből a nehéz studiumból e lokon megértetni nem tudott, azt majd az V. évfolyamban a pedológia körében kipótolja. A lecsökkentett óraszám ezt most már lehetetlenné teszi. De eltekintve ettől, teljesen lehetetlennek tartjuk, hogy gyermektanulmányt heti két órán gyakorlati és kísérleti alapon tanítani lehet. Ilyet csak az kívánhat, akinek sejtelve sincs a pszichológiai kísérlet természetéről! Hasonlóképpen abszurdum a filozófiai és a pedagógia történetét heti 3 órán az utolsó évfolyamon megtanítani. Erre egy próbát ajánlunk: tartsa az, aki az óraszámot leszállította s a pedagógia szaktanári bivasanak fel, hogy munkáját az objektív kritikus szemével kísérjék. A gyakorlati kiképzés óracökkentéséről pedig csak annyit: vagy akarjuk a gyakorlati kiképzést vagy nem. Ha nem akarjuk, akkor még jobban is le lehetne szállítani a reáfordított órákat!

(Uj áll. tanítóképző-intézet Vácott.) Területeink megszállásával állami képzőink nagy részét elvesztettük. Dícséret illeti tehát a kultuszokmányt, hogy az elszakított részekben levő intézetek helyébe újakat törekszik szervezni. Az első, uj áll. tanítóképző-intézet Vácott kezdte meg az 1921/22. tanításévvél működését, ahol úgy az egyházi, mint a közigazgatási hatóságok, valamint a meglevő tanügyi intézmények részéről a legmegértőbb támogatásra talált. Egyelőre csak az I. évfolyam nyílt meg 20 növendékkel, a többi évfolyam az évek során fokozatosan épül majd ki. Az uj intézet igazgatásával a közoktatásügyi miniszter Rónai Sándort, a kolozsvári áll. tanítóképző volt tanárát bízta meg.

(Halálozás.) Megszállott területről kaptuk a hírt, hogy Zsigmond Ferenc március végén meghalt. Egy évtizednél hosszabb időn át tanította a zenét és éneket a kolozsvári áll. tanítóképző-intézetben, ahol kiváló tevékenységet fejtett ki, kitűnő gyakorlati énekpedagógusokat nevelt. Az elemi iskolák számára irt tankönyve Erdélyben nagyon elterjedt. Munkás, agilis természetű ember, vig kedélyű és jó bajtárs volt. Tevékenysége az iskola halain túl terjedt. A Kolozsvárt sűrűn rendezett jótékonycélú hangversenyek lényepontját rendszerint az ő, nagy művészettel előadott énekszámok alkotta. Gyönyörű, lágy csengésű hangja a legilletékesebb körök figyelmét felkellette: meghívást kapott az Operához. Nem fogadta el. Míg társa: Székelyhidy, zeneművészeti életünk kiváló reprezentánsa lett, ő továbbra is a tanítás magasatos, de hírnevet nem adó tevékenységét folytatta. Az oláh megszállás rá is súlyosan nehezedett. A katolikus státus által fenntartott koedukációs tanítóképzőnek lett a tanára, de mert a csekély fizetésből megélni nem tudott, egyidejűleg Janovits szinatóriumában is működött. A sok munka és az idegen megszállás okozta lelki szenvedések megöröklék hatalmas szervezetét. Régi szervi baja megújult s férfikorának legszebb éveiben korai sirba vitte.

DR. MÓRICZ ÉS LENGYEL
IRODALMI ÉS NYOMDAI VÁLLALAT
BUDAPEST, IX., KINIZSY-U. 3.
TELEFON: JÓZSEF 71-57.

